

De foto's op pagina 9 t/m 11 zijn gemaakt op VSO Maarland

Opbrengstgericht werken in 4D

Tekst Karin van Breugel

De laatste jaren is het opbrengstgericht werken aan een stevige opmars bezig in het s(b)o en het vso. Scholen ontdekken dat ze méér bereiken met hun leerlingen als ze ambitieuze doelen stellen, de prestaties goed analyseren en in de groep de juiste dingen doen.

De CED-Groep ontwikkelde voor dit doel een praktische, goed onderbouwde aanpak: opbrengstgericht werken in 4D. De aanpak is geschikt voor het reguliere onderwijs, s(b)o en vso. De vier pijlers waarop deze aanpak is gebaseerd: data, duiden, doelen en doen.

- Data: de school verzamelt systematisch gegevens over de leeropbrengsten en formuleert een schoolstandaard. Ofwel: wat wil de school met haar leerlingen bereiken?
- Duiden: de school analyseert de relevante data.
- Doelen: op basis van de analyse maakt de school passende onderwijsarrangementen, waarin álle leerlingen tot hun recht komen.
- Doen: de school biedt de onderwijsarrangementen aan. Dit levert weer data op

die worden geanalyseerd en zo is de cirkel rond. Er ontstaat een cyclisch proces, waarin voortdurend wordt gewerkt aan het optimaliseren van onderwijsaanbod en opbrengsten.

Scholen kunnen de 4D-aanpak inzetten bij alle vakken en bij vakoverstijgende leergebieden, zoals lezen, rekenen en gedrag. De aanpak voldoet aan de nieuwe wettelijke regels en het aangepaste toezichtkader van de inspectie. Klasse Apart vroeg vier scholen naar hun ervaringen met Opbrengstgericht werken in 4D.

‘Bij opbrengstgerichte gesprekken gaan we echt de diepte in’

VSO Maarland en SO De Watertoren in Brielle vormen samen één school. Nadat Sandra Wolfers jaren als leerkracht op VSO Maarland werkte, is ze afgelopen jaar gestart als ib'er. Zij vertelt over de stappen die zijn gezet in het opbrengstgericht werken en over het eigenaarschap dat steeds meer bij de leerkrachten komt te liggen.

‘Opbrengstgericht werken is echt een culturomslag. Collega's moeten op een andere manier gaan denken, ze moeten constant de doelen voor ogen houden die we met de leerlingen willen behalen. Ik vind het heel belangrijk dat leerkrachten zelf verantwoordelijkheid nemen in het opbrengstgericht werken. Dat kan een grote kwaliteitswinst opleveren. Waar mogelijk wil ik de leerkrachten op een heel laagdrempelige manier ondersteunen, maar ze moeten niet afhankelijk van mij zijn.’ Dit jaar is Sandra begonnen met het voeren van opbrengstgerichte gesprekken, in januari en in juni. ‘Ik bespreek dan met de leerkracht aan de hand van een groepsoverzicht of de leerlingen de doelen bereikt hebben die in het groepsplan staan. Als de doelen niet zijn gehaald, bespreken we waar dat aan ligt. De oorzaak kan liggen in kindfactoren, het onderwijsaanbod of de leerkrachtaardigheden.

In de gesprekken focussen we op maximaal drie vakgebieden, zodat je echt de diepte in kunt.’ Opbrengstgericht werken is inmiddels diep doorgedrongen in de organisatie. ‘We gebruiken de aanpak bijvoorbeeld ook bij de professionalisering van leerkrachten. Zij maken pop's met doelen waaraan ze willen werken. In de evaluatiegesprekken die ik met hen voer, de klassenbezoeken en de flitsbezoeken grijpen we constant terug op die doelen.’ Dirk Jan Begemann ondersteunt de school al jaren, onder andere met de implementatie van opbrengstgericht werken. Sandra: ‘Tot

een jaar geleden was hij duidelijk zichtbaar voor het team. Sinds ik ib'er ben, is hij meer op de achtergrond actief, in een coachende rol. Voor mij is dat heel waardevol, ik ervaar zijn inbreng als erg motiverend en stimulerend.’

Meer weten?
Dirk Jan Begemann
d.begemann@cedgroep.nl

‘De leerkrachten weten nu beter wat ze moeten doen’

De scholen voor speciaal onderwijs van Het Driespan in de regio West-Brabant investeerden de afgelopen jaren in diverse innovatieve programma's. In het schooljaar 2016/2017 lag de focus op Opbrengstgericht werken in 4D. Marie-Louise Kersten, directeur van De Koperakker (so, cluster 4) vertelt over haar ervaringen.

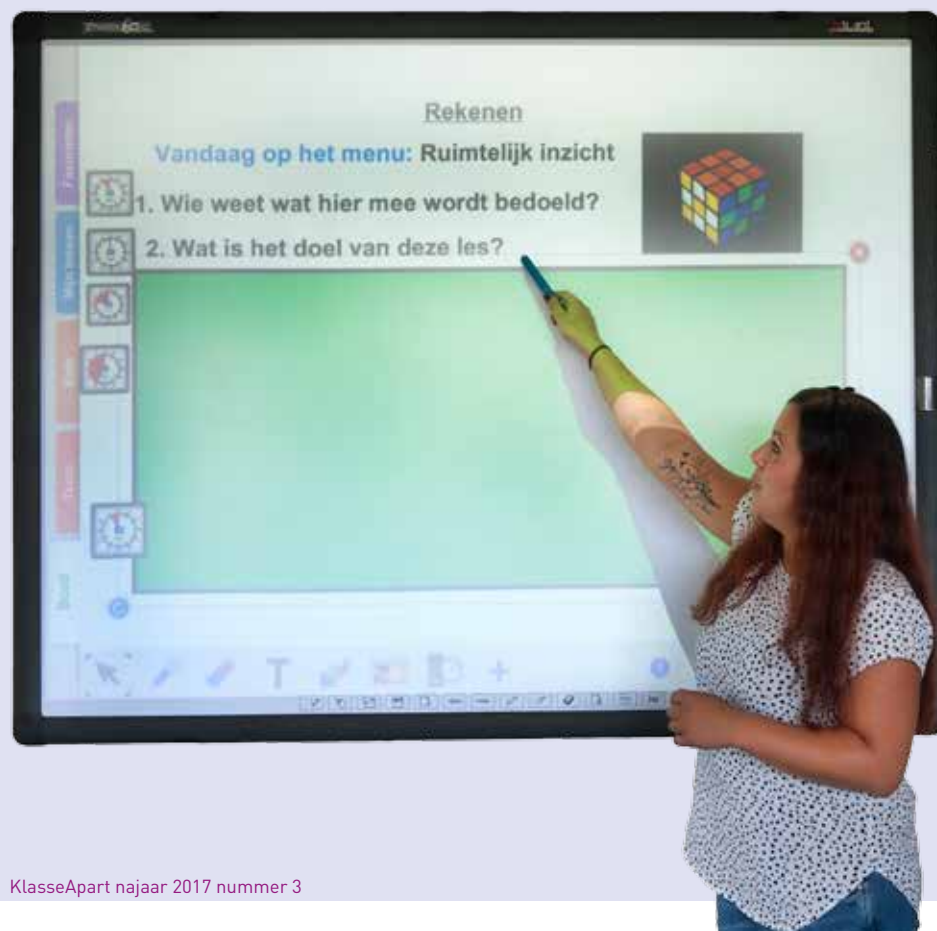
‘Met behulp van de 4D-aanpak hebben wij in eerste instantie de leerlijn Leren Leren ingevoerd. Deze leerlijn is heel belangrijk voor onze leerlingen, want zaken als samenwerken en zelfstandig werken maken zij zich niet vanzelf eigen. Dat moet je doelbewust aanbieden.’
Sabina Pot begeleidde de school afgelopen jaar. ‘Zij had al snel in de gaten dat ze te

maken had met doeners, die keihard werken. Zij heeft dit team echt in zijn kracht gezet. Samen hebben ze data verzameld en geanalyseerd en schoolstandaarden en doelen per groep geformuleerd. Deze nieuwe manier van werken zorgt ervoor dat leerkrachten beter weten wat ze moeten doen. Daardoor werken ze efficiënter en effectiever.’
Inmiddels zijn binnen de school meerdere

ontwikkelteams geformeerd. Eén focust bijvoorbeeld op zelfstandig werken en samenwerken. Deze ontwikkelteams hebben, samen met het team en Sabina, concrete doelen en resultaatafspraken uitgewerkt. Marie-Louise: ‘Het is mooi om de gedrevenheid en de kracht van de ontwikkelteams te zien. Zo zeggen leerkrachten bijvoorbeeld al minstens twee jaar dat ze bij elkaar in de klas willen kijken en van elkaar willen leren. Daar was eigenlijk nooit ruimte voor. De ontwikkelteams hebben dat wél voor elkaar gekregen, zonder dat er een cent extra voor op tafel hoefde te komen. Mede door de ontwikkelteams is in het hele team een enorme flow op gang gekomen en is het werkplezier toegenomen. Ook de leerlingen maken sprongen. Daar gaat het uiteindelijk om, dat is voor iedereen bijzonder motiverend.’

Meer weten?
Sabina Pot
s.pot@cedgroep.nl

‘Dit team wil graag van elkaar leren’

Met een zevenkoppig team is De Spoorzoeker in Roermond een kleine so-school. In enkele jaren tijd is het Opbrengstgericht werken in 4D in alle vakken doorgevoerd: bij rekenen, spellen, lezen, begrijpend lezen, leren en sociaal gedrag. Coördinator Sanne Dijcks vertelt hoe de school dit voor elkaar heeft gekregen.

‘Enkele jaren geleden ben ik me gaan verdiepen in opbrengstgericht werken, omdat ik het idee had dat we het so-onderwijs daarmee beter op poten konden krijgen. Inmiddels is opbrengstgericht werken ook opgenomen in de koersdoelen van Aloysius, ons schoolbestuur.’
De school begon met een studiedag over opbrengstgericht werken. ‘Toen werd voor iedereen duidelijk dat dit om een volstrekt andere manier van denken vraagt. Het team reageerde daar gelukkig heel positief op. Om vertrouwd te raken met de nieuwe werk-

wijze, hebben we deze eerst doorgevoerd bij rekenen en spellen. Daarna volgden ook leren, sociaal leren, begrijpend lezen en ten slotte technisch lezen. Bij begrijpend lezen moeten leerlingen best veel samenwerken in groepjes. Onze leerlingen vinden dat heel moeilijk, dus de leerkrachten wilden daar graag wat extra ondersteuning bij. Ivonne van Eerd heeft veel ervaring met cluster 4-leerlingen en heeft het team de juiste handvatten kunnen geven.’
Dankzij Opbrengstgericht werken in 4D zijn de leerlingen met sprongen vooruitgegaan.

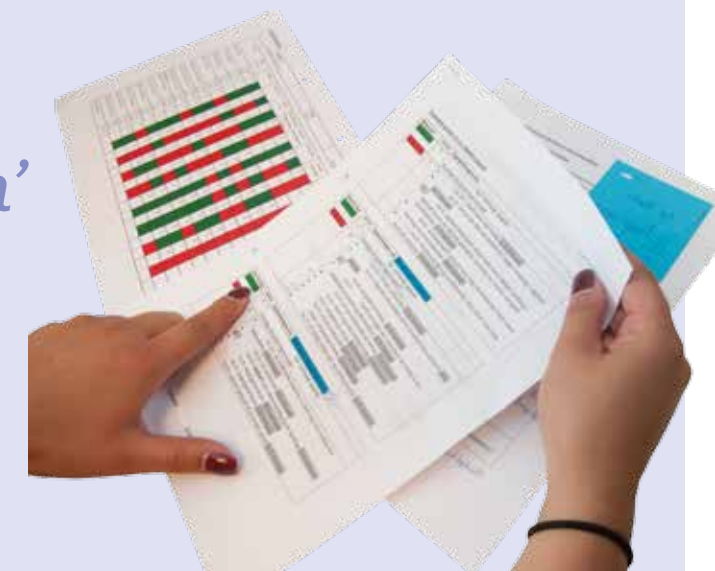
‘We werken met ambitieuze schoolstandaarden en zoeken voortdurend naar mogelijkheden om alle kinderen het juiste, uitdagende onderwijs te bieden. Ik vind het heel knap hoe de leerkrachten daarin slagen, ondanks het feit dat we zo'n kleine school zijn en met combinatiegroepen werken.’
Bij het invoeringstraject hoorden onder andere studiebijeenkomsten en klassenconsultaties. ‘Normaal gesproken wordt zo'n klassenconsultatie afgesloten met een individueel feedbackgesprek. Het team gaf echter al direct aan dat zij de feedbackgesprekken samen wilden doen. Mensen durven zich kwetsbaar op te stellen en willen graag van elkaar leren. Dat is geweldig!’

Meer weten?
Ivonne van Eerd
ivaneerd@cedgroep.nl

‘We voeren nu echt professionele gesprekken’

Ook het Orion College Noord, een vso-school in Amsterdam, werkt al enkele jaren met Opbrengstgericht werken in 4D. De aanpak geeft leraren houvast. Dat geeft rust, leidt tot betere prestaties en meer werkplezier. Om de kwaliteit van de school verder te verbeteren, is afgelopen jaar flink geïnvesteerd in een professionele leercultuur, vertelt directeur Margot van Els.

‘Toen wij enkele jaren geleden startten met Opbrengstgericht werken in 4D, focusten we allereerst op het didactisch handelen. Daarin moesten we namelijk echt een inhaalslag maken. Sindsdien gebruiken we de 4D-methodiek op tal van terreinen. Daardoor is de kwaliteit van ons onderwijs sterk verbeterd. Dat zien we terug in de resultaten van de leerlingen én in het werkplezier van de leraren.’
Bij het verzamelen van data keek de school niet alleen naar leerlingresultaten. ‘Het gaat bijvoorbeeld ook om data over leerkrachtaardigheden, ouder- en leerlingtevredenheid en

de schoolcultuur. Aan het verbeteren van de schoolcultuur hebben we het afgelopen jaar veel aandacht besteed. We willen een professionele cultuur creëren, waarin mensen van elkaar en met elkaar leren. Dat gebeurde in het verleden onvoldoende.’
De school organiseerde onder meer thematische intervisiemiddagen en er werden leerteams opgezet: groepen collega's die verantwoordelijk zijn voor de realisatie van een bepaald thema uit het jaarplan. ‘Dit alles werpt absoluut vruchten af, ik zie dat er nu echt professionele gesprekken plaatsvinden.

Ik vind dat prachtig om te zien! In het op gang brengen van die professionele gesprekken heeft Gerdien Griffioen een belangrijke rol gespeeld. Zij ondersteunt onze school al langere tijd en heeft een positieve ommekeer in het team in gang gezet. Ook voor mij als schoolleider is zij een waardevolle adviseur en sparringpartner.’

Meer weten?
Gerdien Griffioen
g.griffioen@cedgroep.nl